

Tweede Hoofdstuk.

't Is oorlog in België.

Ja, Jan Moerman was moe en had zin in bed. Hij werd wat bedroefd er was iets in huis hij voelde het wel. Vader en moeder verborgen wat voor hem.

Ge weet nu uit 't voorafgaande, dat Jan in Vlaanderen woonde, in West-Vlaanderen. Dat is een Belgische provincie, die aan de Noordzee grenst. En in België zijn de meeste menschen Roomsch. Als de kinderen naar bed gaan, vragen ze aan hun ouders een kruisje. Vader en moeder maken dan met den vinger het kruisteecken op het voorhoofd van hun jongens en meisjes en zeggen: „God beware je.”

Jan vroeg dus een kruisje. Vader gaf hem er een en, wat toch nooit gebeurde, vader kreeg de tranen in de oogen, en hij zei het heel anders dan gewoonlijk: „Jan, God beware je.”

Toen Jan in zijn bed lag, gevoelde hij zich nog treuriger. En 't was juist zoo'n plezierige dag geweest!

Moeder kwam nog eens kijken.

„Slaap je al?” vroeg ze.

„Neen, moeder”

Een Vlaamsch gezin in oorlogstijd.

„Doe dan maar je oogen dicht, want je zijt erg moe.”

Ze gaf hem een kus en eensklaps sloeg Jan zijn armen om moeders hals en snikkend vroeg hij:

„Moeder gaat het oorlog worden?”

„Ik hoop het niet, jongen.”

„Maar zou het kunnen, moeder?”

„Ja, Jan.”

„En moet vader dan ook weg?”

„Ik weet 't niet, Jan.”

„Vader is vroeger toch soldaat geweest.”

„Ja, maar dat is al lang geleden. En als 't oorlog wordt, zal vader misschien wel thuis mogen blijven. We hopen maar, dat 't geen oorlog wordt. Ga nu rustig slapen, Jan. We zullen bidden dat Onze Lieve Heer ons allen bewaart.”

Jan dacht weer aan dat veld bij West-Roozebeke en wat de molenaar verteld had van de mannen, die lagen te ker- men en te sterven. Toch viel hij gauw in slaap.

's Morgens was de straat in rep en roer. Mannen en vrouwen stonden in groepjes. Veel arbeiders kwamen te laat op de fabriek.

Jan zag soldaten. Kijk, de broer van Michiel Donkers had ook al zijn uniform aan en nog zooveel bekenden uit de buurt.

„Moeder, is 't oorlog?” vroeg Jan.

„Nog niet, maar we zijn toch bang, dat 't oorlog zal worden.”

„Moet vader ook weg?”

„Nee, alleen de jonge soldaten. 't Bevel is gisteravond laat gekomen. Vader is naar de fabriek.”

De soldaten zeiden hun ouders en zusters goeden dag. Sommigen schreiden, maar anderen lachten en riepen, dat ze weer gauw naar huis zouden komen, want dat het in België toch geen oorlog werd. Ze gingen naar het station,

om te vertrekken naar Gent, Antwerpen, Brussel en andere steden.

Jan moest natuurlijk naar school. De kinderen praatten over de soldaten. Van veel jongens was er een broer vertrokken.

De meester sprak er ook even over. Hij zei, dat het in België wel geen oorlog zou worden, want Koning Albertus had met geen enkelen vorst in Europa twist.

Eenige dagen gingen voorbij. 't Werd Vrijdag, 31 Juli. 's Avonds stonden de menschen weer druk te praten over den oorlog.

In een land waren ze al aan 't vechten, ver weg. Servië heette het. Maar België had er niets mee te maken.

's Nachts werd Jan wakker. 't Was nog donker in zijn kamer. Op straat blies iemand op een trompet.

Jan hoorde vader en moeder praten. Zijn ouders waren al op.

De jongen sprong vlug uit bed en liep naar de keuken.

„Vader is 't oorlog?” vroeg hij.

„'k Weet het niet, 'k ga eens kijken,” zei vader.

Moeder schreide. Jan begon ook te schreien. Vader ging de straat op.

Hij kwam gauw terug.

„Ik moet niet weg,” zei hij. „Maar veel soldaten moeten toch vertrekken.”

„Jij niet dus?” vroeg moeder. „O wat ben ik blij! Is 't oorlog?”

„'k Weet het niet. De soldaten moeten zoo gauw mogelijk vertrekken.

Jan moest terug naar bed. Op straat heerschte veel drukte. Toch viel de jongen weer in slaap. Moeder wekte hem om zeven uur.

Op straat nog altijd veel volk, en militairen. 't Was een

treurige ochtend. Talrijke soldaten waren getrouwd en moesten nu hun vrouw en kindertjes goeden dag zeggen.

Zooveel menschen schreiden.

Jan ging naar school. Menige plaats was er leeg. Jongere kinderen waren met hun vader, veel even oude vriendjes als Jan met hun broer mee naar 't station. Een meester was ook weg. Als 't oorlog werd, moest hij de gekwetste soldaten van 't veld halen.

Jans vader mocht thuis blijven. Maar hij was toch ongerust. Misschien zouden er nog meer soldaten moeten vertrekken. En dan was hij er ook bij.

's Maandags werd er nog meer geschreid, want toen hoorden men, dat 't ook in België oorlog was.

Duitschland voerde krijg tegen Frankrijk en de keizer vroeg aan koning Albertus zijn leger door België naar Frankrijk te laten trekken. Als koning Albertus weigerde, zou het Duitsche leger met geweld door België gaan.

Duitschland had vroeger beloofd dit nooit te zullen doen.

België weigerde het leger van Duitschland door te laten en zou alles doen wat het kon, om met zijn soldaten de Duitschers tegen te houden.

't Duitsche leger viel toch België binnen. De Belgen verdedigden hun land en zoo was 3 Augustus de oorlog begonnen.

Veel mannen zouden doodgeschoten, verminkt of gewond worden. Kinderen zouden hun vader verliezen, veel ouders een of meer zonen. In een oorlog worden huizen, hoeven, dorpen, gansche steden verwoest.

Daarom was er zooveel angst en verdriet in België.

Maar de menschen zeiden toch, dat koning Albertus goed gehandeld had. Hij hield zijn belofte, zijn woord. De Belgische soldaten verdedigden de eer en de vrijheid van hun land.

Maar 't was ontzettend, dat er nog oorlog gevoerd werd, dat al die vreeselijke dingen konden gebeuren.

Jans vader zou niet thuis blijven, als de koning hem riep. Maar hij was ongerust over zijn vrouw en kinderen, en ook voor zijn moeder, die met zijn zuster, tante Louise, in dezelfde stad woonde.

't Werd Dinsdag, dan Woensdag. De menschen lazen in de kranten, dat de oorlog al wreed aan den gang was. Bij Luik, aan 't ander einde van het land, bulderden de kanonnen en vochten de Duitschers tegen de Belgen.

't Belgisch leger was maar klein en kon het niet lang uithouden tegen het groote Duitsche. Maar Frankrijk en ook Engeland zouden hulp bieden.

Jans vader mocht nog thuis blijven. Hij hoopte, dat de oudste soldaten niet geroepen zouden worden. Maar als de koning ze noodig had, dan gingen ze getrouw!

Donderdags, om half twaalf, toen Jan uit school zijn huis binnenkwam, was vader al thuis. Anders kwam hij pas kwart over twaalf van de fabriek.

Moeder zat bij de tafel te schreien met de handen voor 't gezicht.

„Wat is er?” vroeg de jongen verschrikt.

„Vader moet weg!” jammerde ze.

Jan kreeg ook de tranen in de oogen. „Soldaat!” snikte hij.

Vader trok zijn jongen bij zich en zei zacht:

„Ja, Jan, de koning heeft ook de oudste soldaten geroepen en ik moet dus gaan. We zullen aan God vragen of Hij ons allen bewaart en weer samenbrengt. En als ik weg ben, dan zal mijn Jan een brave, flinke jongen zijn, hè? Moeder zal dikwijls bedroefd zijn. Maar jij zal moeder helpen bij 't werk, hé Je zal veel bij moeder blijven en ook dikwijls naar grootmoeder gaan, nietwaar Jan?”

„Ja, vader.”

„En met Marie spelen. 't Is een vreeselijke tijd. Maar we hebben allen een Vader in den Hemel, die voor ons zal zorgen. Wij vertrouwen op Hem.”

Jan schreide ook. O, hij vond het zoo vreeselijk, dat vader nu toch weg moest! En hij kon doodgeschoten worden.

Weer weenden veel menschen in de straat.

Moeder dekte de tafel, maar er werd weinig gegeten.

Grootmoeder en tante Louise kwamen binnen. Ze schreiden ook.

„O, wat moet ik op men ouden dag beleven!” kloeg de oude vrouw. „Oorlog! . . . En men zoon er naar toe! O, wat gaat het toch wreed op deze wereld toe . . .”

Vader trachtte zijn moeder te troosten en te bemoedigen. Zelf was hij wel zeer verdrietig, maar hij hield zich goed.

Toen hij alleen boven was, om andere kleeven aan te trekken, snikte hij toch ook.

Eensklaps weg . . . en naar den oorlog! Er waren al zoo veel dooden gevallen. Bij Luik lagen de lijken op hoo-
pen.

„O, men arme vrouw, men lieve Jan en Marie, men oude moeder en men zuster Louise,” zei Moerman schreiend. „'k Bemin ze allen zoo . . . We leefden zoo tevreden en gelukkig. En nu naar den oorlog! Wat moeten ze beginnen, als ik niet meer terug kom! Wie zal dan voor hen zorgen?”

Moerman wiesch zijn gezicht. Ze moesten beneden niet zien, dat hij geweend had. Ja, vader hield zich goed.

Daar stapte een kennis uit de buurt binnen. 't Was de vader Jans vriendje Frans Dewale. Hij moest ook heen.

„Menschen, welk een wreede tijd,” zei hij treurig. „Maar we moeten ons goed houden.”

„'t Is te erg,” kermde grootmoeder. „Je zijt allemaal zoo noodig thuis. En nu die oorlog!”

„'t Is voor ons land, we zijn aangevallen,” hernam Dewale. „Ik laat vijf kinderen achter. Frans is de oudste en pas twaalf. En dan heb je daar Antoon Vermeersch. Die zijn vrouw is dood. Antoon heeft daar juist zijn twee kleintjes bij de burens gebracht. Ja, er is wat ellende! Maar ik mag niet lang blijven. Ik kom even goeden dag zeggen.”

Om twee uur moesten de soldaten vertrekken.

Al spoedig was het dus tijd.

Tijd tot vertrekken . . . Maar zou er een wederzien zijn?

„'k Ga mee naar 't station,” zei moeder.

Allen wilden den vertrekkenden wegbrengen. Maar vader schudde 't hoofd en sprak:

„Neen! Laten we elkaar hier goeden dag zeggen. 't Zal aan 't station zoo druk en rumoerig zijn. En, ik zeg je allen liever hier goeden dag.”

„Mag ik meegaan, vader?” vroeg Jan.

„Neen, jongen, blijf bij moeder en grootmoeder.”

En nu moest de goede vader heen.

Allen schreiden. Vader zelf liet nu ook de tranen maar over zijn wangen loopen.

Hij nam Marietje in zijn armen en kustte wel tienmaal het lief, klein gezichtje.

't Kindje weende, omdat het de anderen 't ook zag doen, maar 't begreep niet, wat alles beteekende. Straks zou het weer vroolijk spelen.

„Jan, je weet wat ik gezegd heb, hè?” zei vader, toen hij van zijn jongen afscheid nam.

O, en moeder, grootmoeder, tante Louise, wat snikten ze! Ze konden niet meer spreken.

„God beware je allen,” riep vader, zijn tranen afvegend. Dan ging hij snel heen.

„O Heere, breng ons weer allen samen!” bad hij op straat.

Buren en kennissen kwamen hem de hand geven.

„Dag Moerman, stel het goed!”

„Tot weerziens!”

„Kom maar al gauw terug!”

Zoo werd er geroepen.

Aan 't station stonden weer veel menschen, die de soldaten naar den trein brachten. Dat was alles toch zoo treurig.

Wat werd er geroepen en gewuifd, toen de trein vertrok. 't Was nu de derde maal, dat er mannen naar 't leger gingen.

En hoeveel van de eerstvertrokkenen lagen reeds in de met bloed gedrenkte aarde begraven of waren voor hun leven verminkt!

Toen de anderen heen reisden, had men nog hoop, dat het vrede zou blijven.

Nu wist men, dat de oorlog woedde.

Moerman keek nog eens door 't raampje.

Op straat wuifden de menschen.

Doch spoedig was Rousselare verdwenen en voerde de trein de opgeroepen verder, altijd maar verder van huis.

Te Rousselare liepen er jonge mannen rond, die luide zongen:

„Naar den oorlog willen wij gaan.
Om onze maten bij te staan.”

Nog altijd soldaten! Deze mannen hadden nooit gediend, maar nu geteekend als vrijwilliger, en morgen of overmorgen zouden ook zij vertrekken, om eerst geoefend en dan bij het leger ingelijfd te worden.

Wat was het treurig bij Jan thuis! Grootmoeder en tante

Louise bleven tot 's avonds. Allen zochten troost bij elkan-
der.

Dien middag kwam vrouw Donkers op bezoek. Zij was de moeder van Jans vriendje, Michiel. Ge weet, dat haar oudste zoon, Michiels groote broer dus, een week te voren al vertrokken was. Haar man mocht thuis blijven.

„Ook in 't verdriet,” zei vrouw Donkers bij 't binnentreden. „Ja, menschen, 't zijn wel tijden, hè? Mijn jongen zit nu in den oorlog. Ie heeft een brief geschreven. Ie ligt bij Thienen, dat is niet ver van Luik, waar ze zoo aan 't vechten zijn. En de kranten schrijven wel, dat de Belgen winnen, maar er vallen er van de onzen toch ook veel, dat kan niet anders. O, mijn arme August! . . . 'k Kan 's nachts niet slapen, altijd denk ik maar aan hem.”

En met de tranen weer in de oogen liet vrouw Donkers 't portret van haar zoon zien.

O ja, ze kenden hem allen, den flinken August.

„Dat portret draag ik altijd bij me,” zei de moeder. „'t Is of ik me dan dichter bij hem gevoel. Ie vertrok zoo moedig, en wou me nog troosten. Moeder zei hij, 't zal geen oorlog worden en zoo ja, dan moet ik ons landje toch verdedigen. En nu is ie daar dicht bij Luik. Maar ja, gij hebt ook verdriet, buur Moerman. Je man weg!”

„O, 't is zoo erg!” snikte Jans moeder. „Wat kan het op de wereld toch wreed toegaan!”

En zoo was er in veel huizen, gansch België door, droefheid.

Jan ging dien avond vroeg naar bed. Spelen of lezen, daar had hij vandaag geen zin in gehad.

En nu dacht hij maar aldoor aan West-Roozebeke en aan wat de molenaar verteld had.

O, zoo moest zijn goede vader ook eens liggen kermen op 't veld!

Wat was dat toch akelig!"

En het gebeurde met veel soldaten. 't Was weer juist als in den ouden tijd.

De arme jongen viel schreiend in slaap. Toen moeder nog eens kijken kwam, voelde ze dat het hoofdkussen nat was.

Marietje had geen erg in den oorlog natuurlijk. Ze lag daar te slapen, zoo lief met de krullen langs 't rozig gezichtje en de vuistjes boven de dekens.

„Arme kindertjes!" zuchtte moeder. „O, als je vader maar terug komt!"

't Eerste waar Jan 's morgens aan dacht, was aan vader.

Zou hij vandaag al in dien wreeden oorlog zijn, al moeten schieten of zelf doodgeschoten kunnen worden!

Moeders oogen waren rood geschreid.

„Waar is vader?" vroeg Marietje.

Maar dan begon ze met haar pop te spelen.

Soms zei het kind:

„Vader terugkomen en wat voor mij meebrengen."

Dien dag kwam oom Emiel van West-Roozebeke, waar Jan met zijn vriendjes op dien Julidag geweest was. De boer begreep wel, dat zijn broer had moeten optrekken. Hij kwam zijn familieleden troosten. „Als ge iets te kort hebt of als er gevaar is, ge weet waar ik woon, hè?" zei hij welgemeend.

„Och, ja, de menschen voelden nu allen veel voor elkan- der. Die vreeselijke oorlog bracht meer eenheid, meer medegevoel, meer naastenliefde tusschen de bewoners van 't zelfde land en vooral tusschen de leden van families.

EEN VLAAMSCH GEZIN IN OORLOGSTIJD

DOOR A. HANS

ALKMAAR. GEBR. KLUITMAN